

Yttrande över departementspromemorian Polisens användning av AI för ansiktsgenkänning i realtid (Ds 2025:7)

Externt diarienummer: Ju2025/00676

Allmänna synpunkter

Utgångspunkten i den s.k. AI-förordningen är att användningen av system för biometrisk fjärridentifiering i realtid av fysiska personer på allmänt tillgängliga platser för brottsbekämpande ändamål ska vara förbjuden. Som skäl för detta anges bl.a. att en sådan användning särskilt inkräktar på de beröra personernas rättigheter och friheter i och med att användningen kan påverka privatlivet för en stor del av befolkningen, kan skapa en känsla av konstant övervakning och indirekt avskräcka från utövande av mötesfrihet och andra grundläggande rättigheter (skäl 32). Det lyfts också fram att tekniska brister i AI-system kan leda till biaser i resultat och medföra diskriminerande effekter.¹

Med den EU-rättsliga utgångspunkten är det förstås angeläget att den svenska lagstiftningen inte är mer långtgående än vad undantaget medger. Förslaget om lag om användning av AI-system för ansiktsgenkänning i realtid för brottsbekämpande ändamål förefaller dock ge ett stort utrymme för användning av tekniken. Det gäller såväl antal förväntade ärenden (se s. 145) som den förväntade geografiska omfattningen av ett beslut (se s. 159). Det kan konstateras att en stor mängd personer i så fall kommer att påverkas av regleringen. Den behovsbeskrivning och konsekvensanalys som lämnas (se bl.a. avsnitt 5.1 och 16.1) framstår mot denna bakgrund inte som övertygande.

Det bör mot denna bakgrund också särskilt övervägas i den fortsatta beredningen om begreppsanvändningen i den svenska lagstiftningen

¹ Se även Stockholms universitets remissvar till Ds 2024:11 s. 2 ff.

verkligen överensstämmer med kraven för att undantag ska vara tillämpligt enligt förordningen.

Det är också oklart vilka konkreta positiva följder teknikanvändningen skulle få för polisens och Säkerhetspolisens arbete. Oklarheten i detta avseende kan möjligen bero på att den aktuella tekniken alltjämt (i vart fall till del) är outvecklad och ännu inte finns på plats. Tingsrätten uppfattar det vidare som oklart vilka och vems kameror som kan komma att användas vid övervakning i realtid enligt lagen.

Tingsrätten ifrågasätter i och för sig inte att det finns en vilja att utnyttja de möjligheter som AI-förordningen ger, men det finns sammantaget skäl för en försiktighet vid regleringen av det allmännas användning av tekniken.

Är det fråga om ett hemligt tvångsmedel?

Lagstiftningsförslagen om integritetskränkande åtgärder för att komma till rätta med den allvarliga brottsligheten i samhället har på senare år varit många och förefaller inte avta. Det är positivt att en utredning har tillsatts för att göra en rättslig och systematisk översyn av reglerna om hemliga och preventiva tvångsmedel (Dir. 2025:12).

Tingsrätten anser att Åklagarmyndighetens synpunkter på om användningen av AI-system i realtid enligt den föreslagna lagen verkligen är att jämställa med andra hemliga tvångsmedel har fog för sig.² I det fortsatta lagstiftningsarbetet finns det, med anledning av detta, vilket Åklagarmyndigheten också påpekar, skäl att ytterligare överväga vilken instans som bör fatta beslut om tillstånd.

Förslaget i 3 § lag om användning av AI-system för ansiktsigenkänning i realtid för brottsbekämpande ändamål

Tingsrätten noterar att även osjälvständiga brottsformer som försök, förberedelse och stämpling omfattas av tillämpningsområdet (3 §), om fängelse i fyra år kan följa på brottet. Enligt 5 § ska ett tillstånd att använda AI-system för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet prövas av åklagare medan tingsrätten enligt 6 § ska pröva ett tillstånd för att utreda eller lagföra brott. Eftersom även osjälvständiga brott omfattas av 3 § finns det enligt tingsrätten risk för gränsdragningsproblem, t.ex. när den misstänkte gärningspersonen bedöms ha nått förberedelsepunkten för ett brott, men ännu inte kommit att begå ett fullbordat brott.

² Se Åklagarmyndighetens remissvar till Ds 2025:7.

Något om tingsrättens handläggning av ärenden enligt lagen

I promemorian saknas närmare beskrivning av hur tingsrätten ska administrera ärenden enligt den nya lagen. Mot bakgrund av att promemorian innehåller jämförelser med hemliga tvångsmedel uppfattar tingsrätten det så att förevarande ärenden ska hanteras på samma sätt, dvs. bl.a. med separat diarium skilt från det ordinarie målhanteringssystemet (se 3 § offentlighets- och sekretessförordningen [2009:641]). Detta behöver klargöras i den fortsatta beredningen.

I handläggningen av detta ärende har deltagit lagmannen Göran Lundahl, chefsrådmannen Johan Borgström och tingsfiskalen Peder Mühlenbock (föredragande).

Göran Lundahl

Johan Borgström

Peder Mühlenbock